

1 / 2009 MARTS

social forskning

NYT FRA SFI

SFi DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

INDHOLD

- 3** Kampen for at komme op igen
- 4** Grønlandske drenge har det ofte svært
- 6** Flere med handicap har fået job
- 7** Godt fritidsliv er krydderi i børns hverdag
- 8** Lettere at overtale mænd til at blive i job
- 10** Nødvendig viden til fremtidens beskæftigelses- og integrationspolitik
- 12** Stor kortlægning af foranstaltninger til udsatte unge
- 14** Stigende sygefravær kan skyldes rummelighed
- 15** 15.000 ukontrollerede eksperimenter
- 16** Nyt fra SFI

KRONIKKEN

FORSKERKOMMENTAR

SFI

DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

Hertuf Trolles Gade 11
DK-1052 København K
Telefon 33 48 08 00
Fax 33 48 08 33
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

Social Forskning udgives af
SFI – Det Nationale Forskningscenter for
Velfærd for at orientere om resultaterne af
centerets arbejde

REDAKTION:
Ulla Haahr (ansvarshavende)
Carsten Wulff
Mads Andersen Høg

ABONNEMENT:
Social Forskning er gratis og udkommer
med fire ordinære numre om året. Abonne-
ment på de ordinære numre kan tegnes ved
henvendelse til instituttet eller på www.sfi.dk. Bladet kan frit kopieres. Elektronisk
abonnement kan tegnes på www.sfi.dk

GRAFISK DESIGN: Hedda Bank mdd
FOTOS: Casper Dalhoff, Jørgen True,
Martin Lehmann, Mikkel Khan Tariq,
Anne-Li Engstrøm, m.fl.
OPLAG: 4.800
ISSN-nr. 0903-7535
TRYK: Schultz Grafisk

social

1 / 2009 MARTS

forskning

Kampen for at komme op igen

Hvordan kan det være, at nogle indvandrere med høj uddannelse klarer sig godt i Danmark, mens andre højtuddannede ender som arbejdsløse på kanten af samfundet? SFI-forsker Anika Liversage har interviewet højtuddannede indvandrere fra Østeuropa for at afdække nogle af de usynlige barrierer, der gør, at nogle klarer sig, mens andre mislykkes.

AF MADS ANDERSEN HØG

Stanislaw er uddannet ingeniør. Han kom til Danmark som politisk flygtning i 1984. Han lærte dansk, hans polske uddannelse fik en dansk godkendelse, og efter hundrede jobansøgninger fik han i 1987 arbejde som ingeniør i en dansk provinsby. Han har arbejdet som ingeniør siden.

Slavenka og hendes familie flygtede til Danmark fra krig i Jugoslavien i 1993. Hun er uddannet biolog i Bosnien, men hendes uddannelse kunne ikke få dansk godkendelse. Et par år arbejdede hun som pædagogmedhjælper, men efter yderligere års arbejdsløshed begyndte hun i 2002 en uddannelse som tandklinikassistent. Hun droppede dog hurtigt ud igen:

"Jeg burde være lærer i klassen, ikke elev. Jeg kunne det hele fra mine kurser i anatomi, hygiejne og mikrobiologi. Hvorfor skulle jeg sidde det med 16-17-årige piger, der kommer direkte fra folkeskolen?" spørger Slavenka.

Stanislaw og Slavenka er opdigtede navne på to personer i SFI-forsker Anika Liversages undersøgelse af højtuddannede indvandrere fra Østeuropa.

KÆMPER FOR AT KOMME OP IGEN

Slavenka udtrykker den splittelse, mange højtuddannede indvandrere oplever, når de skal finde sig til rette i Danmark: Deres selvopfattelse som mennesker med høj status og stor viden stemmer ikke overens med den måde, de opfattes på i det samfund, de er kommet til.

SFI-forskeren interviewede i 2002 og 2003 19 højtuddannede østeuropæiske indvandrere, der er kommet til Danmark enten som flygtninge eller via ægteskab. Målet var at undersøge, hvilke veje deres liv har taget, efter ankomsten til Danmark.

"Der tegner sig et klart generelt mønster: De var højt oppe i samfundet i hjemlandet, faldt ned da de udvandrede, og så kæmper de for at komme op igen," forklarer Anika Liversage.

PROFESSIONEN ER AFGØRENDE

Hun beskriver i sin forskning forskellige veje, de højtuddannede indvandrere følger i Danmark. Men for alle indvandrerne gælder det, at de helst vil holde fast i den arbejdsmæssige og professionelle status, de havde i hjemlandet – hvis man er læge eller lingvist i Bosnien, opfatter man også sig selv som læge og lingvist i Danmark.

"De fleste har på et tidspunkt haft en tro på, at de kunne komme tilbage til en position svarende til den, de kom fra. Men der er forskellige 'glasvægge', nogle af dem støder imod," påpeger Liversage. En af disse glasvægge kan være hvilken uddannelse, man har. "Professionen er vanvittigt betydningsfuld," understreger hun.

For eksempel kan læger eller ingeniører have lettere ved at finde sig til rette på det danske arbejdsmarked. Deres kvalifikationer kan overføres, og de kan komme på opkvalificeringskurser. Og så hjælper det især, hvis der er mangel på den type arbejdskraft i Danmark.

Det kan være sværere, hvis man er jurist eller har en humanistisk uddannelse. Det er ikke sikkert, at de kvalifikationer, man har opbygget i hjemlandet, bliver opfattet som brugbare i Danmark. Men det kan være svært at skulle acceptere, at man skal tage sin uddannelse igen eller måske begynde på en helt ny uddannelse.

OVERRASKENDE HÅRDT

Der er også nogle, der som Slavenka ikke formår at kæmpe sig tilbage. De bliver marginaliserede i lavstatus-job eller ryger helt ud af arbejdsmarkedet. Eller også vælger de at udvandre igen. Dem, der klarer sig tilbage på den bedre del af det danske arbejdsmarked, har ofte kæmpet hårdt for at nå dertil.

"Det har overrasket mig, at det er så hårdt!" siger Liversage og fortsætter: "Det afhænger til tider af små tilfældigheder, om de i sidste ende kommer ovenpå. Det er værd at huske, næste gang man hører en kliché-agtig fortælling om taxa-chaufføren eller rengøringsdamen med en ubrugelig universitetsgrad."

Anika Liversage "Finding a Path: Investigating the Labour Market Trajectories of High-Skilled Immigrants in Denmark", *Journal of Ethnic and Migrations studies* (35:)

Grønlandske drenge har det ofte svært

Mange grønlandske børn har det ikke godt sammen med deres jævnaldrende. Børnene bliver drillet og føler sig udenfor, viser en ny stor kortlægning af børn og familier i Grønland. Især drengene trives ikke, og det er tydeligt, at problemer vokser, jo ældre de er. Derfor skal der sættes ind nu, lyder det fra forskeren bag undersøgelsen.

AF ULLA HAAHR

Hvordan har de grønlandske børn det? Hvordan er dagligdagen i deres familier? Børns opvækst og trivsel har længe været et tema i den offentlige debat – både i Grønland og i Danmark. Nu er der for første gang lavet en kortlægning af de 0-14-årige børns liv. Seniorforsker Else Christensen, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, har lavet undersøgelsen sammen med det grønlandske Departement for Familie og Sundhed.

I de bare tal er hovedkonklusionen, at de fleste grønlandske børn har et almindeligt godt og velfungerende liv. Men en tredjedel af børnene har store vanskeligheder.

"Der er to slags vanskeligheder, der tegner sig. Dels er der en stor gruppe børn, der ikke trives i samværet med andre børn. De føler sig fx udenfor og har ofte konflikter med jævnaldrende. Dels er der børn, der udsættes for omsorgssvigt som følge af deres forældres måder at leve på. Det kan være på grund af alkohol, hash eller seksuelt misbrug", forklarer Else Christensen.

ALKOHOL DEN STORE SYNDER

Atter en gang bliver det slået fast, at alkoholmisbrug er årsag til mange problemer i Grønland. Og at det går ud over børnene. En af de interviewede mødre fortæller i rapporten:

"Jeg er nu enlig mor... Jeg savner et sted for voksne, hvor der ikke bliver drukket. Min mand begyndt at drikke... På et tidspunkt begyndte han at slå, og så måtte vi gå fra hinanden. Flere gange måtte børnene og jeg flygte fra hjemmet. Jeg var bange for, hvordan børnene selv ville få det med sådan en barndom."

Over 15 pct. af børnene lever i en familie med alkoholproblemer. I alt har godt en fjerdedel af børnene på et tidspunkt levet i en familie, hvor der bliver drukket så meget, at det er gået ud over dem. Forældre, der har alkoholproble-

mer, er ikke i stand til at vise deres børn den omsorg, som andre børn får fra deres forældre.

"Det er alkohol, der er det største problem, når vi taler om børnene i Grønland," fastslår Else Christensen. "Og som noget nyt får vi i denne undersøgelse et klart billede af, at hashmisbrug også spiller en stor rolle. Der bliver ikke røget meget hash i Nord- og Østgrønland, hvor der er svært at få fragtet frem, men sydpå er det 17 pct. af forældrene, der bruger hash. Det har overrasket mig, at det er så udbredt."

FOKUS PÅ DÅRLIG TRIVSEL

Men rapporten sætter også fokus på et nyt problemområde, der med tiden kan betyde store udfordringer for det grønlandske samfund: Mange af drengene har dårlig trivsel, og det kommer især til udtryk, når de er sammen med andre børn. Halvdelen har konflikter eller dårlig kontakt med deres jævnaldrende. Der er trivselsproblemer blandt både piger og drenge, men der er markant flere drenge med dårlig trivsel. Og jo ældre de er, jo flere problemer har de, fortæller Else Christensen:

"Jeg kan ikke forklare det men, blot konstatere at sådan er det. Og det synes jeg skal ses i forhold til et andet stort problem i Grønland, nemlig den høje selvmordsrate. Hvis man ikke sætter ind nu overfor disse drenge, så vil de have voldsomme problemer, når de bliver voksne."

I den sammenhæng er det vigtigt at gå ind specifikt i skolerne, mener seniorforskeren. For hendes undersøgelse viser nemlig også, at 30 pct. af børnene har lav chance for at få en uddannelse, fordi de har svært ved at følge med i skolen og ikke lærer noget.

"De børn, der bor ude i landet i de mindre byer og bygderne, og som har så dårlige resultater fra skolen, vil aldrig kunne rejse væk, for de vil ikke være i stand til at få sig et arbejde. Dét synes jeg er meget væsentligt at gøre noget ved," siger Else Christensen.

MOR MISBRUGT SOM BARN

Et tredje ømt område, som rapporten sætter en stor finger på, er det seksuelle misbrug af børn. Det fremgår nemlig, at 35 pct. af mødrene oplyser, at de selv var udsat for seksuelle overgreb, da de var børn.

"Jeg havde ikke drømt om, at det tal var så stort. Men det er et meget reelt tal, for det er cirka samme tal som Befolkningsundersøgelsen, der kom i efteråret, kunne oplyse," siger Else Christensen.

Det betyder også, at selvom mødre kun kender til, at 5 pct. af børnene har været udsat for seksuelle overgreb, så er tallet sandsynligvis noget højere, fordi der er en tendens til, at de seksuelle overgreb fortsætter i familierne. En af mødrene fortæller:

"Som barn var jeg udsat for seksuelt misbrug fra et familiemedlem. Jeg tror, det er det, der betyder, at jeg har det dårligt med mig selv og føler mig depressiv. Flere af mine børn har også været udsat for seksuelt misbrug"

Når mødre har været ude for seksuelt misbrug, fører det ikke automatisk til, at børnene bliver skadet eller udsættes for omsorgssvigt, pointerer Else Christensen. Men hun mener, det er væsentligt at fremhæve mødrenes erfaringer, fordi det hører med til billedet af de vanskeligheder, børnene har.

"Det præger et menneskes personlighed at have været udsat for seksuelt misbrug. Mange oplever en splittelse af

identiteten, fordi man lægger afstand til sine følelser for at holde det ud. Og det kan komme til at gå ud over forholdet til ens egne børn," forklarer hun.

ET DELT SAMFUND

Så hvad kommer der nu til at ske i Grønland? Landsstyret er på vej med en handlingsplan, så der kan sættes ind overfor problemerne. Else Christensen mener, at det grønlandske samfund risikerer at blive et meget opdelt samfund med store skel mellem de dårligt stillede og de godt stillede.

Men hun understreger også, at der er ressourcer i Grønland. 62 pct. er ressourcestærke familier, der klarer sig, selvom de voksne også i disse familier kan have oplevet seksuelt misbrug eller alkoholproblemer.

"Det er med andre ord et samfund med folk, der kan bidrage. MEN det er også et samfund med store problemer, og det er en stor udfordring, at der er meget store forskelle mellem de forskellige dele af landet, hvor Øst-Grønland har flest ressourcetsvage familier," slutter hun.

Else Christensen, Lise G. Kristensen & Siddharta Baviskar, "Børn I Grønland", SFI 09:01, ISBN-nummer 978-87-7487-923-7. 145 sider, 150 kr. inkl. Moms

KOMMENTAR FRA MALIINA ABELSEN, LEDER AF MIPI, VIDENSCENTER FOR BØRN OG UNGE I GRØNLAND.

"Rapporten peger på noget, som vi i MIPI har haft en fornemmelse af, men som ikke kommet tydeligere frem i undersøgelser om børn før – nemlig at en stor del af drengene i Grønland mistrives. Denne fornemmelse er dog ikke svær at forestille sig, hvis man ser på selvmordstallene i Grønland, da man kan formode, at dårlig trivsel har en sammenhæng med selvmord. Grønland har utroligt mange selvmord, og det er i svær grad de unge mænd, der tager livet af sig.

Hvordan ser det ud, hvis man sammenligner drengene og pigerne?

"I undersøgelsen "Unge Trivsel i Grønland 2004" spurgte man ind til de 15-17-åriges egen vurdering af deres trivsel. Her fremgår det, at pigerne i højere grad rapporterer om dårligt psykisk helbred og selvmordstanker. Af samme rapport og i MIPI's "Notat om selvmordstanker og selvmordsforsøg blandt unge i Grønland" ser man, at pigerne har flere selvmordstanker og selvmordsforsøg, mens drengene begår flere selvmord. To så forskellige rapporter er naturligvis svære at sammenligne, men kønsforskelle i børn og unges trivsel er under alle omstændigheder noget, man bør beskæftige sig yderligere med.

Hvorfor er der så flere drenge, der faktisk begår selvmord?

"Man kan måske sige, at drengene og de unge mænd i højere grad fører tanker til handling, mens pigerne og de unge kvinder nok har flere selvmordstanker og forsøg, men sjældnere fuldfører selvmord. Nogen teoretiske forklaringer har gået på, at piger/unge kvinder er bedre til at omstille sig det "moderne liv" i Grønland, mens drengenes/de unges mænds rolle har været sværere at tilpasse sig. Man behøver ikke kigge langt tilbage i historien for at konstatere, at det at få drenge var en velsignelse, da det var en form for "pension" for forældrene. Hvor drengene måske er blevet fremstillet som en gave til familien, er pigerne i høj grad blevet opdraget med flere krav og skulle bidrage mere generelt. Det kan have den betydning, at pigerne/de unge kvinder bliver bedre til at møde og takle forhindringer i deres liv. Så når drengene/de unge mænd i samfundet har mistet den automatiske status, de tidligere var udstyret med, kan det volde dem problemer, hvis de fortsat bliver opdraget ud fra den gamle forestilling og bliver mødt af et forandret samfund.

Hvor synes du, det er vigtigt at have fokus fremover?

Det er umuligt at komme med klare enkle løsninger på de høje selvmordstal blandt unge i Grønland. Men jeg mener, at det vil være nyttigt at undersøge skyld, skam og vrede i samfundet. Hvordan kommunikeres disse faktorer ud? Dertil bør man samtænke faktoren seksuelt overgreb. Tidligere undersøgelser har vist, at børn og unge, der har været udsat for seksuelt misbrug, har flere selvmordstanker. Og når vi nu ved, at seksuelt misbrug er et problem i det grønlandske samfund, så bør dette også tænkes ind i forståelse af selvmord, og man bør helt klart fokusere på gøre noget ved det seksuelle misbrug.

Flere med handicap har fået job

Mangel på arbejdskraft har gjort det lettere for personer med handicap at få arbejde. 17.000 flere var beskæftiget i vinteren 2007 end i vinteren 2004. Flere arbejder desuden med hjælpemidler og støtteforanstaltninger, mens der er begrænset succes med at få udbredt kendskabet til de særlige ordninger.

AF ULLA HAAHR

Der er brug for flere hænder. Sådan har det lydt i årevis. Derfor lancerede regeringen i vinteren 2004 en beskæftigelsesstrategi for at få flere personer med handicap i arbejde. Ny SFI-rapport om beskæftigelsen blandt personer med handicap i perioden fra 2002 til 2008 viser nu, at flere er kommet i arbejde: Blandt personer, som havde et handicap i 2002, var der i vinteren 2007 17.000 flere i arbejde end i vinteren 2004. Mangel på arbejdskraft har tilsyneladende haft meget stor betydning for denne fremgang i beskæftigelsen. Det siger Seniorforsker Jan Høgelund, der har været med til at lave rapporten.

"Beskæftigelsesfrekvensen for personer med handicap voksede markant fra 2006 til 2007. Samtidig faldt ledigheden til et meget lavt niveau – et tegn på, at der var mangel på arbejdskraft. Vores analyser viser, at personer med handicap ikke ville have haft en beskæftigelsesfremgang, hvis ikke ledigheden var faldet. Efterspørgslen efter arbejdskraft har altså gjort det nemmere for personer med handicap at komme i arbejde".

FORSKEL PÅ FOLK

At væksten i handicappedes beskæftigelse først og fremmest skyldes manglen på hænder, bliver også bekræftet af, at væksten i beskæftigelsen blandt personer uden handicap er langt større, mener Jan Høgelund.

Samtidig tyder rapportens resultater på, at det især er personer med mindre handicap, som har fået arbejde. For der er rent faktisk færre i 2008, der betegner sig selv som handicappede end tidligere.

"Det tolker vi sådan, at folks vurdering af deres helbred har ændret sig i takt med, at flere er kommet i arbejde. Flere personer med små handicap er kommet i job, og når vi så interviewer dem i 2008, oplever de måske ikke længere, at de har et handicap eller længerevarende helbredsproblem", forklarer Jan Høgelund.

Han understøtter dog, at det er meget svært at sige præcist, hvor mange der har fået arbejde og hvorfor. "Vi har ikke kunnet lavet en effektundersøgelse af, om fx regeringens strategi har virket. Det er meget vanskeligt at måle effekten af den slags tiltag, der dækker hele landet, fordi der ikke er en kontrolgruppe at sammenligne med – altså personer som har været uden for strategiens tilbud," siger han.

KENDSKAB TIL MULIGHEDER

Beskæftigelsesstrategien havde også som mål at få flere til at kende de forskellige støtteordninger, der kan medvirke til, at personer med handicap kan komme ind på arbejdsmarkedet. Og det er til dels lykket. Ordningen med fortrinsret, hvor personer med handicap har ret til at komme til en jobsamtale til offentlige stillinger, bl.a. hvis de opfylder de formelle uddannelseskrav, er større i 2008 end i 2005.

Men der er til gengæld ikke flere, der ved, at de kan få en personlig assistent som hjælp i arbejdsdagen. Muligheden for økonomisk støtte til arbejdsredskaber er heller ikke mere kendt i 2008 end i 2005.

RISIKO FOR FYRING

Siden beskæftigelsesstrategien blev lanceret, har arbejdsmarkedet forandret sig. Nu er det blevet sværere økonomiske tider, og mange virksomheder fyrer folk. Spørgsmålet er, hvordan det vil påvirke personer med handicap.

"Det er sandsynligt, at de vil have sværere ved at beholde deres job end personer uden helbredsproblemer. Vi ved fra andre undersøgelser, at risikoen for at blive fyret er større, jo dårligere ens helbred er," siger Jan Høgelund.

Brian Larsen & Jan Høgelund, "Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2008", ISBN nr.: 978-87-7487-927-5, side 98, 100 kr. inkl. moms

Godt fritidsliv er krydderi i børns hverdag

Det har betydning for et barns trivsel, om fritiden går med at gå til foldbold eller musiktimer, eller om eftermiddagstimerne bliver tilbragt foran TV'et. Men ny rapport fra SFI slår fast, at fritidsaktiviteter ikke kan virke beskyttende for udsatte børn.

AF ULLA HAAHR

En svedig pige, der løber hen over håndboldbanen og råber til sine holdkammerater. Eller drengen der er på vej til svømning i fuld fart med badetøj i tasken. Børn, der er aktive i deres fritid, trives generelt bedre, og især hvis de går til organiserede fritidsaktiviteter under voksnes ledelse. Det viser rapporten "11-åriges børn fritid og trivsel", hvor en række forskellige fritidsaktiviteter bliver undersøgt for deres sammenhæng med trivsel for de 11-årige børn.

Men selvom der altså er en positiv sammenhæng på visse områder, så er det ikke muligt at konkludere, at fritidsaktiviteter virker beskyttende for udsatte børn. Rapporten viser generelt, at sårbare børn ikke er så aktive i fritiden som andre børn. Men løsningen er ikke nødvendigvis at sende dem til idræt, for samlet set har familiernes sociale forhold større indflydelse på barnets trivsel end fritidslivet.

"Man skal ikke se fritidsaktiviteter som et universalmiddele. En del af børnene har problemer, som gør, at de kan have svært ved at deltage i fritidsaktiviteter. Det kræver ekstra støtte, hvis det skal lykkes," siger seniorforsker Else Christensen, der har været med til at lave undersøgelsen.

KAN IKKE LØSE SVÆRE SOCIALE PROBLEMER

Samme holdning har Thomas Kirkeskov, der er organisationskonsulent hos Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF). Han er enig i, at det frivillige foreningsliv ikke kan løfte de tunge sager, som børn med mange problemer er.

"Et godt fritidsliv er som et krydderi i børnedagligdagen. Det handler jo som regel om 2 timers aktiviteter om ugen, og måske én weekend om måneden. Det vil kræve en massiv indsats, hvis det skal kunne løse svære sociale problemer i familiemæssige sammenhænge," siger han.

Han understreger, at DUF meget gerne vil være med til at støtte udsatte børn i at få en anden fremtid. Men at det

netop er meget få børn fra belastede hjem, der finder vej til de organiserede fritidsaktiviteter.

SATS PÅ DE VOKSNE

Thomas Kirkeskov lægger især vægt på, at undersøgelsen også sætter fokus på de voksnes rolle i børnenes fritid. Det har stor betydning, at børnene udfordres og får sjove oplevelser under voksnes vejledning og opsyn.

"Børnene kan læne sig op af de voksne i trygge rammer, og der er et formål med aktiviteterne. Det er meget vigtigt frem for, at de bare hænger ud sammen med kammeraterne," mener han.

Derfor er det også vigtigt, at kommunerne forstår at inddrage de frivillige foreninger og bruge dem aktivt. Det kan ske ved at bidrage til, at de voksne frivillige bliver klædt på og får kompetencer til fx at støtte børn med særlige problemer.

"Jeg ser en spændende og stor opgave i, hvordan ledere i vores del af det frivillige foreningsliv kan blive klædt bedre på til at modtage børn fra ressourcetsvage familier," siger han.

Siddharta Baviskar & Karen Margrethe Dahl, "11-årige børns fritidsliv og trivsel", SFI 08:34, ISBN nr.: 978-87-7487-922-0, 159 sider, 160 kr. inkl. moms

Lettere at overtale mænd til at blive i job

Ældre mænd er lettere at overtale til at blive i arbejde end ældre kvinder. Kvaliteten af arbejdslivet er afgørende for, hvornår såvel mænd som kvinder beslutter sig for at gå på pension. Men ny forskning fra SFI viser, at mænd er mere tilbøjelige end kvinder til at udskyde pensionen lidt, hvis de fx får mere i løn eller større kontrol over deres job.

AF MADS ANDERSEN HØG

Skal man springe ud som pensionist eller fortsætte et år eller to til på jobbet? Beslutningen om, hvornår man trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet, har stor betydning for arbejdsstyrkens størrelse – især i disse tider, hvor der bliver flere ældre, og ledigheden er historisk lav. Seniorforsker på SFI, Mona Larsen, har nu dokumenteret, at kvaliteten af arbejdslivet påvirker mænd og kvinder forskelligt, når det gælder de ældres tilbagetrækningstidspunkt. Mænd er mere påvirkelige end kvinder.

"Det matcher meget godt med vores erfaringer," siger Dennis Kristensen, formand for FOA – Fag og Arbejde, der organiserer 200.000 medarbejdere inden for blandt andet social- og sundhedssektoren. "Vi kan se, at kvinder vægter værdier lidt anderledes, end mænd gør."

LØN OG KONTROL BETYDER MERE FOR MÆND

En lønstigning på 10 pct. vil få mænd til at blive i gennemsnit 4 måneder længere i jobbet. For kvinder betyder 10 pct. mere i løn kun, at de bliver i jobbet en halv måned længere i gennemsnit. Det er en ganske markant forskel. Kontrol over jobbet er også mere vigtigt for mænd og påvirker beslutningen om, hvornår de vil gå på pension. Det gør det ikke for kvinder.

Disse forskelle mellem kønnene er vigtige at holde sig for øje, hvis man vil fastholde ældre på arbejdsmarkedet. Eksempelvis er der mange traditionelle "kvinde-job" i den offentlige sektor, og her er tidlig tilbagetrækning et stort problem.

Ifølge Mona Larsen kan forskellen her skyldes, at arbejdslivet ikke er helt så vigtigt for kvinder, som det er for mænd.

"Man kunne forestille sig, at nogle kvinder er sværere at lokke med forbedring af arbejdslivet, fordi livet uden for arbejdspladsen trækker mere i dem," siger Mona Larsen.

Seniorforsker Mona Larsen

Seniorforskerens formodning understøttes af fagforeringsformanden: "Vi har lavet en medlemsundersøgelse om afgangsalderen for et par år siden, som faktisk viste, at hovedårsagen til, at kvinderne gik, var, at de ville have mere tid til familie, børn, børnebørn og venner," udtaler Dennis Kristensen.

HÅRDT ARBEJDE BETYDER TIDLIG PENSION

Ud fra sin forskning kan Mona Larsen konstatere, at fx højt arbejdstempo, stramme tidsplaner og fysisk krævende arbejde betyder, at såvel kvinder som mænd går *tidligere* på pension.

Ikke overraskende er det også erfaringen blandt FOAs medlemmer. Dennis Kristensen forklarer, at arbejdets hårdhed ligger nummer to på listen over årsager til de kvindelige medlemmers tilbagetrækning – efter familien. Det er hårdt både fysisk og psykisk, hvis eksempelvis en hjemmehjælper har haft 25 besøg og har fornemmelsen af, at nogle af stederne burde hun måske være blevet lidt længere, men ikke havde tid til det.

"Afgangsalderen blandt vores medlemmer er i gennemsnit 60,8 år, og den er lavest i de fag, der er de helt typiske kvindefag, dvs. sosu-assistenter, hjemmehjælpere osv. hvor der er over 90 pct. kvinder ansat," forklarer Dennis Kristensen.

Mona Larsen ser også arbejdets hårdhed som en mulig forklaring på, hvorfor det er sværere at få kvinder til at blive på arbejdsmarkedet. En række såkaldte kvinde-job i det offentlige er således ganske enkelt fysisk krævende:

"Sosu-assistenter kan fx være svære at fastholde, fordi jobbet er fysisk hårdt. Og det kan være svært at tilrettelægge arbejdet anderledes, så det bliver mindre belastende uden, at det går ud over kollegaerne," forklarer hun.

VIGTIGT AT BRUGE SINE EVNER

Men selv om der er forskel på kønnene når det gælder løn og kontrol over arbejdet, så påvirkes mænd og kvinder lige meget på andre områder.

Tilfredshed med arbejdstiden og muligheden for at bruge sine evner kan få både mænd og kvinder til at blive længere i job. Det er altså vigtigt for ældre medarbejdere at gøre brug af de evner, de har opøvet gennem et langt arbejdsliv. Til gengæld synes forholdet til kollegerne ikke at gøre den store forskel.

På den negative side reagerer både mænd og kvinder som nævnt på højt arbejdstempo, stramme tidsplaner og fysisk krævende arbejde. Men også problemer med at leve op til nye krav på jobbet som fx videreuddannelse, brug af ny teknologi eller omstilling til nye opgaver betyder, at såvel mænd som kvinder går tidligere på pension.

ARBEJDE OGSÅ INTERESSANT FOR ÆLDRE

Selv om forskning viser, at ældre generelt er mere tilfredse med deres arbejdsliv end yngre mennesker, så kan det altså betale sig at gøre en særlig indsats for at forbedre de ældres forhold på jobbet. Mona Larsen pointerer, at der er vigtigt, at folk generelt får det indtryk, at det også er interessant at gå på arbejde, når man er "senior".

"Hvis færre trækker sig tilbage ved først givne lejlighed, og i stedet udskyder tilbagetrækningen fx ét eller to år, vil det have en mærkbar effekt på arbejdsstyrken" siger hun.

Og fastholdelse af ældre handler ikke nødvendigvis om mindre arbejde og mindre ansvar. Undersøgelsen viser, at mere arbejde og mere ansvar også kan være et incitament for ældre til at blive i jobbet. Men for virksomheden kan det ofte være lettere at tilbyde mindre og lettere opgaver end at skulle finde på nye udfordringer til de ældre medarbejdere.

Undersøgelsen er baseret på tal fra SFI's Ældredatabase og registerdata. Den undersøger ældre født i hhv. 1940 og 1945, som er blevet interviewet i 1997 og i 2002.

Mona Larsen, "Does quality of Work Life Affect Men and Women's Retirement Planning Differently?", Applied Research in Quality of life (3/2008)

Nødvendig viden til fremtidens beskæftigelses- og integrationspolitik

Denne kronik beskriver udviklingstendenserne på det danske arbejdsmarked – både netop nu og i årene fremover. Kronikken berører nogle af de centrale områder for udviklingen af fremtidens beskæftigelses- og integrationspolitik set med erhvervslivets øjne. Den giver samtidig et bud på områder, hvor der er behov for mere og ny viden.

KRONIKKEN

AF METTE ROSE SKAKSEN

Ph. D. og Arbejdsmarkedspolitisk chef i DI – Organisation for erhvervslivet

HISTORISK VENDING I DANSK ØKONOMI

"Chokstigning i ledigheden". "Danske virksomheder fyrer hvert tredje minut". "Eksportlandes krise slår nu hårdt igen". Det er blot et meget lille udsnit af de mange overskrifter, man i de seneste måneder har kunnet læse i aviserne. Og ja, det er rigtigt, at mange private virksomheder står over for et voldsomt økonomisk tilbageslag. Man taler om den største nedgang i dansk eksport siden 2. Verdenskrig. En udvikling, der både er begrundet i den overordnede markante økonomiske afmatning i international økonomi men også, at udviklingen i valutakurserne på nogle af vores største eksportmarkeder har reduceret de danske virksomheders konkurrenceevne. Der er således tale om en, set i et historisk perspektiv, ret dramatisk udvikling.

Vi kan da også konstatere, at ledigheden efter flere års fald nu er begyndt at stige igen. Det, man skal huske på, er dog, at det sker fra et historisk lavt ledighedsniveau på under 50.000 ledige, da det var lavest. Og selv efter forholdsvis store stigninger i ledigheden i de seneste par måneder er ledighedsprocenten fortsat på bare 2,3 pct.

SVAGE GRUPPER HAR FÅET EN CHANCE

De seneste års gunstige udvikling på arbejdsmarkedet har givet mange af de såkaldt "svage grupper" en ny chance på arbejdsmarkedet. Vi har blandt andet set, hvordan antallet af fleksjobbere i arbejde er steget, hvordan beskæftigelsen blandt indvandrere og flygtninge er steget, og hvordan antallet af langtidsledige er faldet markant. Ud fra både et menneskeligt og et samfundsøkonomisk udgangspunkt er der tale om en overordentlig positiv udvikling. Det er dog også klart, at i takt med at virksomhederne desværre bliver nødt til at afskedige medarbejdere, så vil disse grupper også blive ramt. Det er der nok ikke megen uenighed om. Det er derimod mere interessant at følge, hvor hurtigt disse

grupper kommer i job igen, når konjunkturerne vender, og herunder, hvor stor en betydning deres job har haft for deres kvalifikationsniveau og produktivitet og dermed også sandsynligheden for at komme i job igen.

Hvis den succesfulde integration af disse grupper på arbejdsmarkedet har medvirket til at højne det individuelle kvalifikationsniveau, er der her sket en opgradering af det arbejdsudbud, som virksomhederne står over for, når beskæftigelsen kan øges igen. Hvis vi derimod ikke er lykkedes med at højne kvalifikationsniveauet, så står vi fortsat over for en stor social indsats over for nogle grupper – og vi bliver nødt til at nytænke måden, hvorpå vi får dem ind på arbejdsmarkedet.

ET BESKÆFTIGELSESSYSTEM UNDER PRES

Den stigende ledighed sætter også beskæftigelsessystemet under pres. Og her er det værd at minde om den store jobomsætning på det danske arbejdsmarked. For at fastholde et lavt ledighedsniveau er det afgørende, at de ledige stillinger besættes hurtigst muligt, så ingen går ledig i unødvendig lang tid. Det er en helt central opgave for jobcentrene at understøtte det bedst mulige og hurtigste match mellem de ledige og de opslåede stillinger.

I den forbindelse kan det i øvrigt bekymre, at regeringen har valgt at gennemføre en fuld kommunalisering af beskæftigelsesindsatsen. Analyser fra SFI har blandt andet vist, at mange kommuner har betydelige vanskeligheder ved at lave op til lovens krav på de områder, som de allerede i dag har ansvaret for.

I de seneste år, hvor ledigheden har været faldende, har der været mange bud på, hvorfor det har kunnet lade sig gøre at få ledigheden så langt ned. Der har været mange, der har ønsket at tage del i æren for, at ledigheden har været faldende ved at påpege, at netop deres indsats har været en stor succes. Set i lyset af konjunkturomslaget vil

det fortsat være yderst relevant at gennemføre forskningsprojekter, der har fokus på, hvilke redskaber og beskæftigelsespolitiske initiativer, der har effekt – og hvad der ikke har effekt. Sagt lidt polemisk, så bliver det interessant, hvor mange der egentlig er interesseret i at tage æren for den stigende ledighed og den gode indsats, der sker over for de ledige i en sådan periode?

INTEGRATIONSUDFORDRINGEN

En styrket integrationsindsats er en af nøglerne til at få løst de langsigtede udfordringer på det danske arbejdsmarked. Eller måske rettere sagt, hvis vi ikke får løftet integrationsindsatsen yderligere, så risikerer vi at stå med endnu større velfærdsproblemer og manglende sammenhængskraft om få år.

Der har gennem mange år været fokus på den alt for store gruppe af indvandrere fra ikke-vestlige lande, der står helt uden for arbejdsmarkedet. Det drejer sig om omkring 40 pct. Der har været et utal af analyser – også udarbejdet af DI – der viser, at hvis "bare" vi fik erhvervsfrekvensen op for denne gruppe, så vil vi få så og så meget ekstra arbejdsudbud. Der har dog været mindre fokus på, hvor realistiske sådanne betragtninger er. Eller sagt med andre ord; hvad er det reelle potentielle arbejdsudbud i denne gruppe?

Et andet væsentligt tema i den fremtidige integrationspolitik er ikke kun, hvordan vi får indvandrerne ind på arbejdsmarkedet, men også hvordan vi sikrer os, at vi får mest mulig glæde af deres kompetencer. Forskning fra SFI er med til at gøre os klogere på nogle af de barrierer, der er for at kunne udnytte indvandrernes kompetencer. Man hører også om, at selv indvandrere og flygtninge, der har en dansk uddannelse, føler, at det er svært at blive integreret på arbejdsmarkedet. Mit kendskab til virksomhederne er, at de ikke kigger på navn og hudfarve, når de ansætter en

ingeniør. Men hvad er det så for nogle barrierer, der gør det svært at få integrationen til at lykkes?

Endelig er der ingen tvivl om, at folkeskolen er et væsentligt omdrejningspunkt for fremtidens integrationspolitik. Og her er der en række problemstillinger, der kan være interessant at belyse nærmere. Det drejer sig blandt andet om betydningen af de private friskoler, som har bestemte etniske og/eller religiøse befolkningsgrupper som målgruppe. Det drejer sig om effekten af modersmålsundervisning og mulighederne for at implementere det i et lille land som Danmark, betydningen af at have gået i dansk børnehave for det videre forløb i uddannelsessystemet mv.

SFI OG ERHVERVSLIVET

Der er ingen tvivl om, at DI som en aktiv debattør i beskæftigelses- og integrationsdebatten har meget udbytte af de mange analyser og forskningsprojekter, som gennemføres på SFI. Vi håber, at SFI også kan bidrage til at kvalificere den fremtidige udvikling af integrations- og beskæftigelsespolitikken for det danske arbejdsmarked. Og vi bidrager gerne med dialog og indspil fra virkeligheden på de danske arbejdspladser.

Stor kortlægning af foranstaltninger til udsatte unge

SFI har for lavet den første store kortlægning af, hvilke problemer udsatte unge egentlig har og hvordan kommunerne organiserer deres tilbud til de unge. *Rapporten Kortlægning af kommunernes foranstaltninger til udsatte unge viser, at de unge har massive problemer.*

AF MAD S ANDERSEN HØG

15-16-årige, der laver indbrud eller kommer i slagsmål, pjækker og laver ballade i skolen, eller skændes med mor derhjemme, skal ofte have hjælp fra kommunen. Nogle bliver anbragt uden for hjemmet, men de fleste modtager såkaldt "forebyggende foranstaltninger". Det kan for eksempel være at få tilknyttet en kontaktperson, komme i samtalenetværk, få familiebehandling eller et skole- og dagtilbud.

SFI-rapporten *Kortlægning af kommunernes foranstaltninger til udsatte unge* viser klart, at de unge i forebyggende foranstaltninger

"DEN SOCIALFAGLIGE VURDERING HOS SAGSBEHANDLERNE SYNES AT VÆRE KONSISTENT PÅ TVÆRS AF KOMMUNERNE." TEA TORBENFELDT BENGTTSSON, SFI

har lige så massive problemer, som dem, der anbringes. Det er kommet bag på ph.d.-studerende Tea Torbenfeldt Bengtsson, der har været med til at lave rapporten:

"Det er overraskende, at de unge i forebyggende foranstaltninger har så mange og tunge problemer. Man kan ikke sige, at dem med små problemer, de får noget hjemmebaseret og forebyggende, og dem med massive problemer, dem anbringer vi," forklarer hun.

PROBLEMER I SKOLEN

"Jeg kunne ikke koncentrere mig i skolen, efter min mor var blevet slået ihjel, så til sidst holdt jeg op med at komme der," fortæller 16-årige Tenna i rapporten.

SFI's kortlægning viser, at de unge, der modtager de forebyggende foranstaltninger, generelt har psykiske problemer og klarer sig dårligt i skolen. De har svært ved at få venner, har få fritidsinteresser og mange er udadreagerende. Desuden er mange involveret i kriminalitet og har misbrugsproblemer af en eller anden slags.

Mange af dem har også problemer med familien, ofte er deres forældre skilt. Men kortlægningen viser, at de unge i forebyggende foranstaltninger har færre problemer med familien, end unge der er anbragt uden for hjemmet.

Socialrådgiver Malene Houmark arbejder som sagsbehandler i undersøgelsesgruppen på Socialcenter Nørrebro i København. Hun fortæller, at de ofte kommer i kontakt med de unge via en henvendelse fra skolen:

"De laver ikke lektier, sover i timen, laver ballade og konflikter og så videre. Lærerne bliver rigtig bekymrede og synes, de har gjort hvad de kunne, og så skriver de ind til os," forklarer hun.

FOREBYGGENDE FORANSTALTNINGER

Det er dog ikke altid, der gribes tidligt nok ind. "Jeg forstår ikke, at der ikke var nogen, der så det. Når et barn kommer for sent i skole og med sorte rander under øjnene, så burde nogen reagere." Sådan fortæller Tanja i rapporten. Hun er vokset op, mens hendes mors narkotikamisbrug langsomt blev værre.

Kommunernes "forebyggende foranstaltninger" skulle sikre en tidlig indsats, men rapporten viser, at de unge har massive problemer, når kommunerne griber ind. Tea Bengtsson siger:

"Tidligere havde man måske en forestilling om, at de havde lettere problemer. Det ligger også i ordet 'forebyggende', at man sætter tidligt ind og dermed forebygger, at problemerne udvikler sig. Men det er der ikke noget i vores resultater, der tyder på. Vi ved jo ikke, hvornår der er blevet grebet ind, men gruppen af unge, der får forebyggende indsatser, har massive problemer."

Det er også Malene Houmarks erfaring, at de unge har store problemer, når hun møder dem på Nørrebro. Hun forklarer det således:

"Vi siger nogle gange for sjov i ungegruppen, at hvis bare børnegruppen gjorde deres arbejde, så ville vi ikke have så mange sager. Men tit viser problemerne sig først, når børnene er lidt ældre. Når de er 13-14-15 år, så får de måske problemer af langt mere alvorlig grad, end de har haft tidligere, fordi det ramler sammen med teenageproblematikker," siger Malene Houmark.

MOTIVATIONEN ER VIGTIG

Rapporten viser, at de unges motivation er helt central, hvis indsatsen skal have en effekt, og der er mange ting, der spiller ind. En af de ting, forskerne bag rapporten fremhæver, er de unges mulighed for medbestemmelse – det er vigtigt, at beslutningerne ikke trækkes ned over hovedet på dem. Samtidig peger forskerne på, at der er sammenhæng mellem de forskellige indsatser. Som en af de unge i rapporten siger:

"Der er jo grænser for, hvor mange voksne man gider snakke med på en gang, og de skal jo alle have ens historie forfra."

Malene Houmark oplever, at der er stor forskel på de unges motivation og indstilling til "systemet": "Nogle synes, at det eksempelvis er deres lærer, der har et problem, ikke dem selv. Andre mener, at alle deres problemer bliver løst, hvis de får en 2-værelses lejlighed. Og det kan vi jo ikke give dem, så der skal som regel en masse forventningsafstemning til."

På Nørrebro tager sagsbehandlerne de unge ind til en samtale og skriver konkrete mål og delmål op for at styrke motivationen.

"Vi fortæller dem, at *you can't do a don't*. Det betyder, at de ikke skal holde op med at gøre noget, de skal gøre noget andet i stedet for. På den måde kan vi føre en samtale, hvor vi forsøger at motivere til en positiv forandring," forklarer Malene Houmark.

OM UNDERSØGELSEN

Kortlægningen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt sagsbehandlere, 21 kommuners systematiske beskrivelse af deres forebyggende foranstaltninger samt interview med 12 unge i foranstaltninger.

Kortlægningen skal fungere som grundlag for en undersøgelse af effekterne af kommunernes indsats over for udsatte unge. Effektundersøgelsen præsenteres i en SFI-rapport i 2010.

FORSKEL PÅ UNGE I FOREBYGGENDE FORANSTALTNINGER OG ANBRAGTE

Selv om de unge, der modtager forbyggende foranstaltninger, har lige så tunge problemer som anbragte unge, så er der alligevel lidt forskel på de to grupper. Forskningen viser, at unge der anbringes uden for hjemmet har større familieproblemer, end unge i forebyggende foranstaltninger.

På Nørrebro er det Malene Houmarks indtryk, at unge oftere end børn bliver akutanbragt. "Når man anbringer de unge, er det tit mere akut, eksempelvis fordi de er blevet slået derhjemme. Så bliver de anbragt i en periode, og så finder man ud af, om de skal hjem igen eller noget andet."

Men her viser SFI's kortlægning overraskende nok, at unge, der er udsat for mishandling i hjemmet *ikke* har større sandsynlighed for at blive fjernet fra hjemmet end for at blive tilbudt forebyggende foranstaltning. Tea Bengtsson

"NOGLE SYNES, AT DET EKSEMPELVIS ER DERES LÆRER, DER HAR ET PROBLEM, IKKE DEM SELV. ANDRE MENER, AT ALLE DERES PROBLEMER BLIVER LØST, HVIS DE FÅR EN 2-VÆRELSES LEJLIGHED. OG DET KAN VI JO IKKE GIVE DEM." SOCIALRÅDGIVER MALENE HOUMARK

pointerer dog i den sammenhæng, at det i kortlægningen ikke er muligt at se, hvilken form eller grad af mishandling, der er tale om: "Det er sagsbehandlerens skøn. Vi skelner ikke mellem, om de er blevet slået én gang eller om de bliver slået dagligt."

Men på trods af denne usikkerhed omkring mishandling vurderer Tea Bengtsson, at det virker meget rimeligt, at det netop er unge med store familieproblemer, der i størst grad fjernes fra hjemmet.

FORSKELLIG ORGANISERING – ENSARTET FORSTÅELSE

Rapporten konkluderer, at der er stor forskel på, hvilke og hvor mange foranstaltninger de enkelte kommuner tilbyder. Alle kommuner har individuelle tilbud som eksem-

pelvis kontaktpersoner, personlig rådgiver eller misbrugsbehandling. Til gengæld er det kun lidt over halvdelen af kommunerne, der tilbyder familiebehandling og/eller skole- og dagtilbud.

Der er også stor forskel på, hvordan foranstaltningerne organiseres i kommunerne. "Brugen af private eller offentlige udbydere, om de ligger i centre eller spredt, det er meget forskelligt," siger Tea Bengtsson.

Det viser sig også, at der er stor forskel på prisen på de forskellige foranstaltninger. Gennemsnitsprisen for en individuel indsats ligger på omkring 8.000 kr. om måneden, men den dyreste individuelle foranstaltning koster 40.000 kr. om måneden.

For Tea Bengtsson er det ikke voldsomt overraskende, at der er forskel på, hvordan kommunerne håndterer disse sager: "Når vi har kommunalt selvstyre og lægger området ud til kommunerne, så vil der være mange måder at gribe det an på."

Men i den faglige vurdering er der – på trods af den forskellige organisering – fælles fodslag mellem kommunerne.

"Når det kommer til den enkelte unge, så handler kommunerne ens. Så er det dem med skoleproblemer, der får et skole- dagtilbud og dem med psykiske problemer, der kommer i psykologbehandling. Så den socialfaglige vurdering hos sagsbehandlere synes at være konsistent på tværs af kommunerne," vurderer Tea Bengtsson.

Tea Torbenfeldt Bengtsson, Lajla Knudsen & Vibeke Lehmann Nielsen, "Kortlægning af kommunernes foranstaltninger til udsatte unge", SFI 08:30, ISBN nr.: 978-87-7487-918-3, 199 sider, 200 kr. inkl. moms.

Stigende sygefravær kan skyldes rummelighed

Der er langt meget sygefravær blandt kommunalt ansatte i Sverige end i Danmark. Men det kan være, fordi de svenske systemer er mere åbne over for medarbejdere med nedsat arbejdsevne, viser ny forskning.

AF ULLA HAAHR

Kommunalt ansatte i Sverige har 26 pct. højere risiko for sygefravær end i Danmark. Nu er der for første gang lavet en sammenligning af årsagerne til sygefraværet mellem de to lande.

Der er forskelle, når det gælder livsstil, arbejdsmiljø og helbred. Fx ryger danskere mere end svenskere, og svenskere har oftere problemer med ryg og nakke.

"Men selv om der er mange faktorer, der påvirker risikoen for sygefravær, og der er en skæv fordeling mellem landene, så kan vi ikke forklare forskellen i sygefravær ud fra arbejdsmiljø, livsstil eller helbredsforskelle generelt," siger Thomas Lund, seniorforsker ved SFI.

LAVERE SVENSK ARBEJDSEVNE

Når de kommunalt ansatte bliver bedt om selv at vurdere deres arbejdsevne, er der ligeledes forskel: Svenskerne vurderer oftere end danskerne, at de har en lav arbejdsevne. Dét kan til gengæld bruges til at forklare forskellen i sygefravær, for hvis danskerne havde lige så lav arbejdsevne, ville danskernes sygefravær være lige så højt som svenskerne.

Altså skyldes det højere svenske sygefravær i denne undersøgelse én ting: Der er generelt flere mennesker i den kommunale sektor i Sverige med lavere arbejdsevne end på det danske arbejdsmarked.

"Én måde at udlægge resultaterne på er, at svenskerne er bedre til at fastholde folk med dårligt helbred i den kommunale sektor. Deres aktive arbejdsmarkedspolitik, der sikrer sygemeldte visse rettigheder, fungerer på dette område tilsyneladende bedre end den danske Flexicurity-model, hvor grundtanken er, at det er let for arbejdsgiverne at hyre og fyre," mener Thomas Lund.

KAN VÆRE SYGEMELDTE I FLERE ÅR

Bengt Nilsson er personalechef i den svenske kommune Höganäs. Han er enig i, at den vigtigste årsag til forskel-

len i sygefraværet er ordningerne omkring sygemeldte medarbejdere.

"I Sverige har det været muligt at være sygemeldt i flere år og alligevel beholde sit arbejde. Vi er som arbejdsgivere også blevet bedre til at arbejde med rehabilitering af langtidssyge," siger han.

Det betyder ligeledes, at mennesker med lavere arbejdsevne i højere grad bliver fastholdt i jobbet.

Men Bengt Nilsson understreger også, at sygefraværet i faldende i Höganäs kommune – ligesom i resten af Sverige. Det skyldes, at sygefraværsordningen er blevet strammet op. Og det er positivt:

"Alt for højt sygefravær er et problem. Det nuværende niveau på knap seks pct. betragter jeg som normalt," siger han.

Thomas Lund, "Differences in sickness absence in Sweden and Denmark: the cross national HAKNAK study", The European Journal of Public Health, December 2008

15.000 ukontrollerede eksperimenter

FORSKERKOMMENTAR

AF ANNE-DORTHE HESTBÆK

Afdelingschef Børn og Familie, SFI

DE SKAL FX EVNE AT TAGE DEN VANSKELIGE SAMTALE MED FORÆLDRE, SOM ER MISTÆNKET FOR AT VANRØGTE DERES BARN. DET KAN VI IKKE FORVENTE, AT EN NYUDDANNET SAGSBEHANDLER KAN KLARE, SLET IKKE HVIS SAGSBUNKERNE ER MEGET HØJE.

Det kan undre i offentligheden, at der jævnligt kommer tragiske historier om børn, der er blevet mishandlet og som ikke er blevet fjernet fra hjemmet, selvom kommunerne tilsyneladende har været opmærksomme på problemet. Men jeg tror, vi må erkende, at der altid vil være enkelt-sager, som mere lovgivning ikke vil hindre, samt at mange kommuner ikke kan komme meget længere med undersøgelses- og handleplansarbejdet – de er blevet meget bedre til at integrere servicelovens krav til sagsbehandlingen de senere år, herunder også til at inddrage børnene.

Til gengæld er der andre områder, som fortjener opmærksomhed, fx uddannelse og udvikling. Det er helt centralt, at de faggrupper, der arbejder med udsatte børn, skal være rustet til at tackle disse meget tunge sager. De skal fx evne at tage den vanskelige samtale med forældre, som er mistænkt for at vanrøgte deres barn. Det kan vi ikke forvente, at en nyuddannet sagsbehandler kan klare, slet ikke hvis sagsbunkerne er meget høje.

Samtidig er det vigtigt at få udviklet indsatserne overfor udsatte børn og unge. Der skal udvikles indsatser på evidensbaseret viden – altså hvor vi gennem eksperimenter med kontrolgrupper og grundige evalueringer får viden om, hvad der virker, og hvad der ikke virker. Der bliver brugt rigtig mange penge på anbragte børn, og mange af disse anbringelser er helt nødvendige, fordi barnet simpelthen ikke kan blive i hjemmemiljøet. Men vi ved slet ikke nok om, hvad der faktisk har hvilken effekt.

Mange er bange for eksperimenter på det sociale område. I dag er der næsten 15.000 anbragte børn. Groft sagt kan man sige, at der er 15.000 ukontrollerede eksperimenter i gang. Der er derfor både brug for, at staten muliggør store udviklingsprojekter gennem finansiel støtte, men også at kommunerne bider til bolle og vil være med.

Lad mig komme med et eksempel: En ny indsats kaldet MTFC – Multidimensionel Treatment Foster Care – er i USA og Sverige blevet afprøvet og evalueret og har vist positive resultater. Evalueringen med kontrollerede forsøg viser, at de unges kriminalitet og adfærdsproblemer mindskes, og deres trivsel bliver øget. Indsatsen består kort sagt i, at et barn eller en ung anbringes i en professionel plejefamilie og skal være eneste plejebarn, mens én voksen skal være hjemmearbejdende. Både barn, plejeforældre og biologiske forældre modtager massiv støtte, rådgivning og terapi. Målet er, at barn og familier efter 6-12 måneder har udviklet sig så positivt, at barnet eller den unge kan komme hjem til forældrene igen, eller at barnet kan fortsætte i en mindre indgribende foranstaltning. Herhjemme skal MTFC nu indføres overfor teenagere med problemer. Servicestyrelsen giver bl.a. økonomisk opbakning til tre kommuner og to familieplejeforeninger, der skal implementere metoden gennem at oprette MTFC-behandlingsteams. Men det er i øjeblikket svært at finde kommuner, der vil visitere teenagere til denne behandling. Det koster mange penge – 70-80.000 kr. om måneden. Men om alt går vel, er det en korterevarende høj udgift i modsætning til de mange børn og unge, der er anbragt i årevis. Det er med andre ord en indsats med perspektiver i for børn, forældre og for samfundet som helhed, hvis de udenlandske erfaringer viser sig også at gælde i Danmark!

Ovenstående er et eksempel på, hvor vigtigt det er, at staten går foran og muliggør udviklingsprojekter – og at kommunerne også må tage et ansvar for at medvirke til at afprøve nye indsatser.

NYT FRA SFI

NY BESTYRELSE OG FORMAND

SFI har fået ny bestyrelse. Ny formand er Peter Nannestad, der er professor ved Institut for Statskundskab på Aarhus Universitet. De øvrige medlemmer er kommunaldirektør i Gribskov Kommune, Mogens Hegnsvad, professor Torben M. Andersen, Aarhus Universitet, professor Margareta Bertilsson, Københavns Universitet, professor Jørn Henrik Petersen, Syddansk Universitet, social- og sundhedsdirektør Karin Holland, Horsens Kommune og direktør Christina Lage fra Nordea Invest, samt Anika Liversage og Cecilie Dohlmann Weatherall som medarbejderrepræsentanter.

SFI UPDATE – NYT MÅNEDLIGT NYHEDSBREV

I januar strøg første udgave af det nye månedlige nyhedsbrev, SFI Update, ud i mailbokse i hele Danmark. SFI Update er rettet mod alle, der på en eller anden måde arbejder på det social- og velfærdspolitiske område, fx socialrådgivere, jobkonsulenter, kommunaldirektører eller politikere. SFI Update præsenterer den nyeste velfærdsforskning i et let tilgængeligt sprog og på en måde, så den bliver relevant og genkendelig for de folk, der til daglig gør en indsats på velfærdsområdet. Hvis du endnu ikke har fået SFI Update i din mailboks, kan du tilmelde dig på www.sfi.dk.

NY HJEMMESIDE

SFI har også lanceret en ny hjemmeside. Vi har bestræbt os på at øge overblikket over den viden og de ressourcer, som SFI rummer, og at gøre det lettere for brugeren at finde de ønskede oplysninger. Vi har også opdateret strukturen og udseendet af sitet. Blandt andet kan du nu få en bred emnemæssig indgang til de enkelte områder, SFI beskæftiger sig med. Adressen er stadig www.sfi.dk.

METTE DEDING NY LEDER AF SFI CAMPBELL

Mette Deding tiltrådte den 1. februar som ny leder af SFI Campbell efter Merete Konnerup. Mette kommer fra en stilling som seniorforsker på SFI, hvor hun har været leder af familieforskningsprogrammet og forsket i bl.a. familieøkonomi, kønsforskelle på arbejdsmarkedet og beskæftigelse blandt indvandrere.

KONFERENCER OM ANBRINGELSER

Interessen for SFI's to konferencer om anbringelser har været enorm. Den første blev afholdt i København den 24. marts, og den anden løber af stablen i Århus den 4. april. På konferencerne fortæller SFI-forskere om den nyeste forskning i anbringelser, og medarbejdere fra de to kommuner beretter om deres erfaringer og praksis. Alle pladser blev hurtigt optaget, og vi måtte oprette ventelister. På den baggrund håber vi snarest at kunne afholde en konference mere om anbringelser.